

Обґрунтування проєкту економічного розвитку підприємства

Галина Пекна

кандидат економічних наук, доцент,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: HalynaPB@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0003-4902-6052

Артем Дмитриченко

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,

спеціальність «Підприємництво та торгівля»,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: DmytrychenkoAH@krok.edu.ua

Економічний розвиток підприємства є необхідною умовою для його стабільного функціонування в умовах ринкової економіки. Реалізація ефективного проєкту розвитку дає змогу підприємству адаптуватися до зовнішнього середовища, підвищити продуктивність і зміцнити позиції на ринку. У сучасних умовах жорсткої ринкової конкуренції, динамічних змін економічного середовища та високої невизначеності на глобальних ринках особливого значення набуває стратегічне планування економічного розвитку підприємств. Проєктний підхід до планування економічного зростання дозволяє не лише впорядкувати процеси трансформації бізнесу, а й забезпечити його стабільність та адаптивність у середньо- й довгостроковій перспективі.

Метою цього дослідження є узагальнення теоретичних основ та практичних підходів до обґрунтування проєкту економічного розвитку підприємства, зокрема в галузі підприємництва та торгівлі. У роботі розглядаються фактори впливу на результативність проєктів, етапи стратегічного планування, а також інструменти оцінки ефективності й доцільності їх реалізації.

Питання стратегічного розвитку підприємств, формування та обґрунтування економічних проєктів активно досліджуються як українськими, так і зарубіжними науковцями. Суттєвий внесок у розвиток теорії стратегічного управління зробили такі вітчизняні економісти, як І. А. Бланк, В. М. Геєць, А. А. Мазаракі, В. С. Савчук [3; 4; 5; 8; 9], які розглядали методичні основи проєктування інвестиційного розвитку, фінансової стабільності та зростання вартості підприємства. З-поміж зарубіжних вчених варто відзначити М. Портера, І. Ансоффа [1; 2], які розробили фундаментальні концепції стратегічного позиціонування, конкурентних переваг і сценарного планування. Їхні підходи стали основою для формування сучасної методології бізнес-проєктування, управління ризиками та оцінювання ефективності економічних стратегій підприємств.

Системний підхід, запропонований цими дослідниками, дозволяє адаптувати загальні теоретичні положення до специфіки підприємств у сфері підприємництва та торгівлі [1; 2; 3; 4; 5; 8; 9].

Перш ніж розпочати будь-який розвитковий проєкт, важливо об'єктивно оцінити поточний стан підприємства. І тут на допомогу приходять SWOT-аналіз – один із найбільш зрозумілих та ефективних інструментів. Він дозволяє зіставити

сильні та слабкі сторони організації з можливостями і загрозами зовнішнього середовища. Наприклад, сильними сторонами можуть бути досвід, команда, власні канали збуту, тоді як слабкими – нестача фінансів чи технологічна відсталість. Водночас можливостями можуть стати нові ринки або цифровізація, а загрозами – конкуренція та нестабільне законодавче поле [7].

Такий аналіз стає фундаментом для формування стратегії. Проєкт розвитку, як правило, проходить кілька ключових етапів: постановка мети, формулювання завдань, прорахунок бюджету, розподіл ресурсів, моніторинг і контроль. Але найважливішим етапом залишається економічне обґрунтування – саме воно визначає, чи має ідея шанс на реалізацію [6; 7].

Економічне обґрунтування управління бізнес-проєктами ускладнюється ще й тим, що масштаби таких проєктів можуть бути різними для різних суб'єктів господарювання, хоча ключова ідея бізнес-проєкту – спільною. Очевидно, що чим складнішим буде бізнес-проєкт, тим складнішими будуть його елементи, зв'язки між ними, процеси бізнеспроекткування тощо. У підсумку це позначиться на витратах управління бізнес-проєктами, їхньому плануванні та контролюванні [6; 7].

Вивчення теорії і практики дає змогу зробити висновок про те, що витрати, пов'язані із кожною ланкою управління бізнес-проєктом, можуть бути класифіковані за різними ознаками класифікації (наприклад, прямі та накладні, планові та фактичні тощо). Загалом слід розрізняти чотири типи оцінок витрат у бізнес-проєктуванні, а саме [3; 8]:

- «грубий» порядок величини – вартісні очікування бізнес-проєкту, що перебуває ще у фазі ідеї чи в «зародковому» стані;
- порядок величини – передбачена вартість бізнес-проєкту, розрахована в бізнес-плані чи в іншому аналогічному документі;
- сьбюджетна оцінка – оцінка вартості бізнеспроекту, отримана на основі інформації, що надана постачальниками та виконавцями робіт;
- точна оцінка – оцінка вартості бізнес-проєкту, що включається в бюджет під час визначення його точної планової вартості перед фазою реалізації.

Для оцінки успішності проєкту використовуються фінансові критерії, які дозволяють кількісно виміряти його ефективність. Зокрема, розраховується чистий приведений дохід (NPV), внутрішня норма прибутковості (IRR), індекс рентабельності (PI) та строк окупності (Payback Period) [3; 6; 8]. Окрім цього, враховується і соціальний ефект: скільки робочих місць буде створено, чи підвищиться задоволеність клієнтів, як вплине проєкт на екологію чи локальну економіку.

Не менш важливою є оцінка ризиків. Пандемія, війна, економічні кризи – усе це реальні фактори, які можуть зруйнувати навіть найкращі проєкти. Тому будь-яке економічне обґрунтування повинне містити сценарний аналіз: оптимістичний, песимістичний і базовий. Це дозволяє підготувати підприємство до можливих варіантів розвитку подій [5; 6; 7].

Отже, обґрунтування проєкту економічного розвитку підприємства – це

синтез науки і практики. Це процес, що вимагає глибокого аналізу, чіткого бачення і стратегічного мислення. Тільки поєднання всіх цих компонентів дає шанс на реальний прорив – не лише у фінансовому вимірі, а й у суспільно-економічному контексті. Успішне підприємство сьогодні – це не просто виробничий майданчик або онлайн-магазин. Це інтелектуальна система, яка вміє мислити на випередження, розвиватися в умовах змін і створювати цінність не лише для себе, а й для всього економічного середовища країни.

Економічне обґрунтування проєкту розвитку підприємства є комплексним процесом, який поєднує стратегічне планування, фінансовий аналіз, ризик-менеджмент та оцінку ефективності. Його впровадження дозволяє підприємству не лише досягати короткострокових цілей, а й закладати основу для сталого довгострокового зростання.

Проєкт економічного розвитку підприємства повинен базуватися на всебічному аналізі внутрішнього потенціалу організації та зовнішнього конкурентного середовища. SWOT-аналіз дозволяє сформулювати обґрунтовану стратегію, а система оцінки ефективності забезпечує об'єктивне ухвалення рішень. Застосування інструментів стратегічного планування, економіко-фінансового аналізу та проєктного менеджменту створює передумови для сталого розвитку підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та адаптивності до умов ринку.

Таким чином, обґрунтований проєкт розвитку не лише оптимізує діяльність підприємства, а й формує потенціал для довгострокового економічного зростання в умовах ринкової турбулентності.

Список використаних джерел

1. Ансофф, І. *Corporate Strategy: An Analytic Approach to Business Policy for Growth and Expansion*. – New York: McGraw-Hill, 1965. – 262 p.
2. Портер, М.Е. *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. – New York: Free Press, 1980. – 396 p.
3. Бланк, І.А. *Управління вартістю підприємства: навч. посіб.* – Київ: Ніка-Центр, 2020.
4. Геєць, В.М. *Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В.М. Геєця та ін. ; НАН України*. – Київ, 2015. – 336 с.
5. Мазаракі, А.А., Мельник, Т.М. *Основи стратегічного розвитку підприємств*. – Київ: КНТЕУ, 2020.
6. *Методичні підходи до оцінки ефективності інвестиційних проєктів [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: <https://minfin.gov.ua>
7. Пилипенко, А.А., Лаптева, Т.М. *Бізнес-планування в системі стратегічного управління: навч. посіб.* – Київ: Університет економіки та права «КРОК», 2022.
8. Савчук, В.С. *Інвестиційний аналіз: навч. посіб.* – Київ: Центр учбової літератури, 2019.
9. *Стратегічне управління підприємством: навч. посіб. / за ред. В.М. Геєця*. – Київ: КНЕУ, 2021.